

Prazgodovinske najdbe v Mariboru in okolici

zgodovina in umetnostna zgodovina
raziskovalna naloga

Avtor:
Nik Pulko

Mentor:
Jure Ozvatič

Maribor, 2021

ZAHVALA

Zahvaljujem se svojemu mentorju, ki mi je bil vedno na voljo, mi pomagal pri iskanju podatkov, me povezal z zaposleno v Pokrajinskem muzeju, me usmerjal pri ustvarjanju ankete, me vzpodbujal, priganjal in verjel vame.

Zahvaljujem se tudi gospe Vesni Koprivnik iz Pokrajinskega muzeja Maribor, s katero sem naredil intervju in tako pridobil podatke za svojo raziskovalno nalogo.

Zahvalil pa bi se še vsem anketirancem, ki so s svojimi odgovori prispevali k preverjanju mojih hipotez in vsem drugim, ki so mi pomagali pri zbiranju podatkov.

Hvala pa tudi moji mami, ki mi je pomagala pri moji raziskovalni nalogi.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
1.1	Namen in cilji raziskovalne naloge	1
1.2	Hipoteze	2
1.3	Metodologija dela	2
2	PRAZGODOVINA.....	4
2.1	Prazgodovina na Slovenskem.....	6
2.2	Prazgodovina v Mariboru in okolici.....	7
2.2.1	ŽARNO GROBIŠČE NA POBREŽJU	14
2.2.2	ŽARNA GROBIŠČA OB MLADINSKI ULICI	17
2.2.3	ŽARNA GROBIŠČA V RADVANJU	19
3	RAZISKOVALNI DEL.....	21
2.1	Predstavitev ankete.....	21
2.2	Predstavitev intervjuja z arheologinjo iz Pokrajinskega muzeja Maribor	25
4	RAZPRAVA	29
4.1	Interpretacija rezultatov ankete	29
4.2	Interpretacija rezultatov intervjuja	30
5	DRUŽBENA ODGOVORNOST	30
6	SKLEP	31
7	PRILOGE.....	33
7.1	Anketa.....	33
8	VIRI IN LITERATURA	34

KAZALO SLIK

Slika 1:	Najstarejše glasbilo na svetu	7
Slika 2:	Bakrena sekira, Osek, Slovenske gorice	5
Slika 3:	Kamnite sekire, Brezje in Radvanje Maribor.....	8
Slika 4:	Bronasta tulasta sekira, depo Hočko Pohorje.....	10
Slika 5:	Žarni grob, Ruše, fotoarhiv ZVKDS OE Maribor	11
Slika 6:	Kamnito prazgodovinsko orodje iz mariborskega prostora	13
Slika 7:	Najdišče žarnih grobišč na Pobrežju	14

Slika 8: Izbor lončenine in bronastih predmetov iz žarnega grobišča na Pobrežju ..	15
Slika 9: Lokacija najdišča	16
Slika 10: Najdišče med Mladinsko in Kamniško ulico	18
Slika 11: Bronasti nož iz najdbišča na Mladinski ulici	18
Slika 12: Skodelica, najdena v Malečniku	20

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Odgovori anketirancev na vprašanje: Katere prazgodovinske najdbe poznaš?	21
Graf 2: Odgovori na vprašanje: "Si se že srečal s prazgodovinskimi najdbami (jih videl)?"	22
Graf 3: Odgovori anketirancev na vprašanje: »Poznaš kakšen kraj v Mariboru in njegovi okolici, kjer so našli prazgodovinske najdbe?«	24

KAZALO TABEL

Tabela 1: Odgovori na vprašanje: Kje si se srečal s prazgodovinskimi najdbami? ..	23
--	----

POVZETEK

V svoji raziskovalni nalogi sem raziskoval prazgodovinska najdišča v Mariboru in okolici. V teoretičnem delu sem najprej za lažjo predstavo opisal prazgodovino na splošno in pomembnejša najdišča v Sloveniji in se potem bolj osredotočil na Maribor ter njegovo okolico. V praktičnem delu sem z anketo preveril poznavanje prazgodovine in najdb pri svojih vrstnikih ter naredil intervju z arheologinjo iz Pokrajinskega muzeja Maribor.

Z raziskovanjem sem potrdil svojo hipotezo, da je v Mariboru veliko prazgodovinskih najdb. Izpostavil bi žarna grobišča na Pobrežju, ob Mladinski ulici in v Radvanju. Z anketo sem potrdil tudi hipotezo, da mladi ljudje slabo poznajo prazgodovinske najdbe v okolici Maribora. S svojo raziskavo pa nisem potrdil hipoteze, da odrasli redko obiščejo kraje, kjer se lahko srečajo s prazgodovinskimi najdbami.

1 UVOD

Živim v mestu, v katerem je življenje obstajalo že veliko pred mojim rojstvom. To dokazujejo najdbe, ki so jih arheologi našli tako v Mariboru kot njegovi okolici. Prazgodovinske ostanke lahko najdemo v različnih muzejih, med drugim tudi v Pokrajinskem muzeju v Mariboru. Temo naloge sem si izbral zato, ker me zgodovina zelo zanima in spremlja že od otroštva. Natančneje bom raziskoval prazgodovino. Za to obdobje sem se odločil zato, ker se mi zdi zelo skrivnostno in zanimivo. Menim, da je res fascinantno, kako je napredek pračloveka vplival na življenje, kot ga poznamo danes in kako so preprosti ljudje v preteklosti hitro razvijali svoje sposobnosti za preživetje. Naloge se veselim tudi zato, da bom lahko obnovil in poglobil svoje znanje iz prazgodovine ter iskal sledove prazgodovine v okolici svojega rojstnega mesta.

1.1 Namen in cilji raziskovalne naloge

Pri raziskovanju sem si zastavil naslednje cilje:

- spoznati najdbe v Mariboru in okolici,
- povezati najdbe z obdobjem, katerega raziskujem (prazgodovina),
- ugotoviti prepoznavnost najdb med svojimi vrstniki,
- ugotoviti, katera starostna skupina ljudi največ obiskuje muzeje, najdišča in ostale kraje, kjer se lahko srečamo s prazgodovinskimi najdbami.

1.2 Hipoteze

Hipoteza 1: V Mariboru in okolici je veliko prazgodovinskih najdb.

Hipoteza 2: Odrasli redko obišejo kraje, kjer se lahko srečajo s prazgodovinskimi najdbami.

Hipoteza 3: Osnovnošolci slabo poznajo najdbe v Mariboru in okolici.

1.3 Metodologija dela

Pri raziskovanju sem uporabil različne metode dela. Najprej sem poglobil svoje znanje s preučevanjem pisnih virov ter literature, nato sem se z anketo, intervjujem in terenskim delom lotil raziskovalnega dela.

- Metoda preučevanja pisnih virov in literature

Teoretični del naloge je nastal iz preučevanja pisnih virov in literature. Najprej sem v knjižnici izbral vso literaturo, v kateri sem lahko našel podatke o prazgodovini na Slovenskem in v Mariboru. Potem sem pobrskal po internetu in poiskal članke na to temo. Nazadnje sem prosil še mentorja za dodatne vire, saj sam nisem našel toliko podatkov o prazgodovini v Mariboru. Posredoval mi je časopisne članke, dostopne na internetu preko digitalne knjižnice.

- Metoda anketiranja

Sestavil sem anketo, v kateri sem postavljajl vprašanja za preverjanje svojih hipotez. Svojim vrstnikom iz tretje triade sem posredoval anketo in počakal na odgovore. Anketo sem oblikoval s pomočjo spletnega orodja Forms, saj zaradi omejitve gibanja ter šolanja na daljavo nisem mogel izvesti ankete v živo. V vzorec sem zajel 90 učencev iz tretje triade naše osnovne šole.

- Intervju

Intervju sem opravil z arheologinjo gospo Vesno Koprivnik iz Pokrajinskega muzeja Maribor. Preko elektronske pošte sem ji poslal vnaprej pripravljena vprašanja.

- Terensko delo

Na koncu sem si še pogledal in fotografiral nekaj najdišč v Mariboru in njegovi okolici. Fotografije sem vključil v raziskovalno nalogo za lažjo predstavo. Fotografiral sem območje športnih igrišč med Kamniško in Mladinsko ulico ter pobreško prazgodovinsko najdišče na območju nekdanjega odlagališča odpadkov.

2 PRAZGODOVINA

Prazgodovina je najdaljše zgodovinsko obdobje. Začne se s pojavom prvega človeka. Ta človek še ni znal pisati, ni poznal tesnejše družbene navezanosti, naravne in družbene pojave pa si je razlagal s pomočjo mitov.¹ Konča pa se s pojavom prvih civilizacij. Ker je zelo dolga, se razdeli na dva dela, in sicer na **kameno dobo** in **dobo kovin**. Poimenovani sta po materialu, ki so ga takrat uporabljali. Obe dobi pa se delita na več krajših obdobj. Kamena doba se deli na dve krajši, in sicer na staro kameno dobo in na mlajšo kameno dobo.²

V začetku **stare kamene dobe** so ljudje izdelovali orodja za sekanje, ki so jih naredili iz kamnov; takšno orodje so uporabljali okrog tisoč let. Živeli so v jamah ali na prostem. Ukvarjali so se z nabiralništvom in lovljenjem divjih živali. Niso ostali na enem mestu, ampak so se selili z letnimi časi, kar nam kažejo najdbe iz tistega časa na različnih območjih.³ Prvo načrtno izdelano orodje je bilo pestnjak, ki so ga naredili tako, da so z drugo kamnino, lesom ali kostjo udarjali po kamnu. Kasneje pa so že začeli izdelovati še uporabnejša orodja in orožja: strgala, nože praskala in svedre, koščene šivanke, sulico s kamnito konico in lesenim ročajem, harpune in loke.⁴

V **mlajši kameni dobi** so bili ljudje že nekoliko bolj spretni. V tem obdobju so brusili in polirali kamen, da bi bilo orodje bolj uporabno. Takrat so začeli krotiti živali in se začeli ukvarjati s poljedelstvom. Prva oblika poljedelstva je bila požigalništvo, kjer so najprej požgali drva, potem prekopali in posadili rastline. Naslednja stopnja poljedelstva se je začela z izumom rala, ki je predhodnik pluga. Ralo je zemljo zrahljalo, da je bila mehkejša in primernejša za sajenje in obdelovanje. Zaradi tega so se začeli stalno naseljevati. V mlajši kameni dobi so izdelke za gospodinjstvo izdelovali sami. Iz tega

¹ Brodnik, V. Zgodovina 1, učbenik za prvi letnik gimnazije (naprej Zgodovina 1), str. 26.

² Kamena doba. Pridobljeno na <https://library-eb-co-uk.eviri.ook.sik.si/levels/junior/article/Stone-Age/441782>, 15. 11. 2020.

³ Prav tam.

⁴ Bregar Mazzini, S., Oblak M., Roudi B. Zgodovina 7, Samostojni delovni zvezek za zgodovino v sedmem razredu osnovne šole (naprej Zgodovina 7), str. 12-13.

obdobja lahko najdemo posode za kuhanje in shranjevanje, tkanine za oblačila, poljedelska orodja, ... Orodje je bilo narejeno iz glajenega kamna, lesa in kosti. To potrjujejo najdbe: motike, žetveni noži, kamnite sekire, kasneje ralo.⁵

Tudi dobe kovin delimo na tri dele. Prva doba je bila **bakrena doba**. Baker so odkrili v šestem tisočletju pr. n. št. Iz njega so izdelovali orodja (sekiro, šila, igle, ...) in nakit. Ker je to mehka kovina, so še vedno uporabljali kamen.⁶

Slika 1: Bakrena sekira (Osek, Slovenske gorice)⁷

Sledila ji je **doba bron**. Bron je zlitina bakra in kositra. Bil je močnejši od bakra, zato je izpodrinil kamen. Iz tega obdobja lahko najdemo veliko ostankov, in sicer orodje, orožje in tudi nakit.⁸

Sledila ji je zadnja doba v prazgodovini in to je bila **železna doba**, ki se je začela v Turčiji. Železna doba se deli na starejšo železno dobo in mlajšo železno dobo. Železna doba je prinesla nekaj novosti na poljih, saj so začeli uporabljati železne motike, srpe, kose in rala. Napredek pa je viden tudi pri izdelavi orožja, saj so začeli uporabljati železen oklep in čelade. V železni dobi so poznali dve vrsti grobov, in sicer žgane

⁵ Zgodovina 7, str. 15.

⁶ Prav tam, str. 17.

⁷ Vir: Pokrajinski muzej Maribor.

⁸ Zgodovina 7, str. 17.

grobove, kjer so truplo zažgali, sežgane kosti in vsakdanje stvari pa položili v grobno jamo. Drugi način pokopa pa je pokop v gomilah, kjer so človekovo truplo zakopali, ženskam so dodali nakit, moškim pa orožje ali celotnega konja.⁹

2.1 Prazgodovina na Slovenskem

Tudi na Slovenskem imamo ostanke prazgodovine. Prvi ljudje, ki so bili na našem ozemlju, so bili neandertalci, ki so se pogosto skrivali v jamah. Na Slovenskem so arheologi našli ostanke lovnih živali, ognjišča in kamnito orodje. Najpomembnejši najdišči kamene dobe na Slovenskem sta Divje babe in Potočka zijalka. V Divjih babah so našli koščeno piščal. To je naluknjana kost jamskega medveda, poznamo jo kot piščal in je najstarejše glasbilo na svetu.¹⁰ V Potočki zijalki pa so našli več kot sto koščenih izdelkov. Med njimi je bila tudi koščena šivanka, ki je najstarejša koščena šivanka v Evropi.¹¹ Ena izmed najdb je tudi ročna konica, ki so jo izdelali neandertalci iz Betalovega spodmola. V jami so se našli ostanki ulovljenih živali (nosorogov, jamskih medvedov, levov,...).¹²

⁹ Zgodovina 7, str. 17-19.

¹⁰ Prav tam, str. 17-19.

¹⁰ Štih, P., Simoniti, V., Vodopivec, P., Slovenska zgodovina. Od prazgodovinskih kultur do začetka 21. stoletja (naprej Slovenska zgodovina), str. 18.

¹¹ Zgodovina 7, str. 23.

¹² Zgodovina 1, str. 43.

Slika 2: Najstarejše glasbilo na svetu¹³

Pri nas imamo tudi ostanke bakrene dobe, ki je najbolj opazna na Ljubljanskem barju. Tam so našli ostanke kolišč ter veliko ročno izdelanih, lepo okrašenih posod, loncev, orodij, orožij in ostanke platnenih in konopljinih tkanin. Ljubljansko barje pa izstopa zaradi svoje naselbinske kompleksnosti in bogastva materialne kulture ter spada med najzanimivejša najdišča iz tega časa v tem delu Evrope. Koliščarji pa so tudi prvi na slovenskem ozemlju začeli uporabljati baker. Na Ljubljanskem barju je nastalo jezero, ki se je postopoma posušilo in presahnilo v barje. Za prevoz po jezeru so si naredili lesene čolne izdolbenice ali drevake, enega so našli tudi na ledini Krtine pri Iški Loki.¹⁴

Bronasto dobo pri nas potrjujejo bronasta kladiva, zagozde, sekire in orožja (meči, sulične osti ter noži). Največ stvari najdemo v bližini naših rudnikov bogatih z bakrom.¹⁵ Mlajšo bronasto dobo pri nas označuje kultura žarnih grobišč.¹⁶

Pomembno najdišče iz železne dobe so tudi Vače blizu Litije. Tam so namreč našli situlo, ki je najznamenitejši predmet, izkopan iz grobov v tamkajšnji okolici. Tam je bilo izkopanih več kot 2000 grobov, zaradi česar so Vače znane kot eno izmed največjih grobišč iz železne dobe. Pripadajoča naselbina pa je bila med največjimi takratnimi naselbinami.¹⁷

2.2 Prazgodovina v Mariboru in okolici

Mesto Maribor leži na severnem delu Dravsko-Ptujskega polja, nad katerim se dvigajo Pohorje, obronki Kozjaka in Slovenske Gorice. Tukaj se srečujejo pomembne poti, ki izvirajo iz prazgodovinskega obdobja. Ta prostor je zato neizčrpen vir arheoloških najdb. Pri odkrivanju arheoloških najdb v Mariboru in okolici je zelo pomembno delo

¹³ vir: <https://www.sutori.com/story/prazgodovina--YK65rNdtN9R5idD8NCTHXK>

¹⁴ Slovenska zgodovina, str. 20.

¹⁵ Zgodovina 1, str. 45.

¹⁶ Slovenska zgodovina, str. 21.

¹⁷ Situla z Vač ali Vaška Situla. Pridobljeno na http://www.hervardi.com/vaska_situla.php, 10. 11. 2020.

arheologa Stanka Pahiča, nekdanjega kustosa v Pokrajinskem muzeju v Mariboru. Zaradi vse več gradbenih projektov se je v zadnjih tridesetih letih odkrilo veliko najdb.¹⁸

Slika 1: Kamnite sekire (Brezje in Radvanje Maribor)¹⁹

V prazgodovini je imel Maribor bolj obrobno lego, saj nikoli ni bilo v njem središče dogajanja, ampak so se ljudje naselili naokrog. Vendar so bili za naselitev človeka že od nekaj podani dobri pogoji.²⁰ Tudi prehod prek reke s pomočjo čolnov ni bil nikoli težaven. Če še upoštevamo širšo okolico, lahko ugotovimo, da je mariborski okoliš tudi izrazito prehodno območje. Vendar zaradi prej omenjenih razlogov ni prišel do take veljave kot nekateri drugi kraji. Temu so botrovali naselitveni in trgovski tokovi, ki so bili usmerjeni preko bolj odprtega ptujskega območja. Prastara trgovska »jantarska pot« je tako obšla mariborsko območje. Prazgodovinski prebivalci, ki so prišli z vzhoda, so naselili le okolico, in še to so našli le skromne zaselke in posamična bivališča. Kulturnih ostankov iz stare kamene dobe na območju Maribora ni, je pa od tod nekaj ostankov živali. Spreminjanje tokov Drave je v ledeni dobi šele ustvarjalo tla za

¹⁸ Arheološka pod po Mariboru z okolico, str. 7.

¹⁹ Vir: Pokrajinski muzej Maribor.

²⁰ Varl, V., Tomažič D., Radovanovič, S., Mariborske in druge zgodbe (naprej Mariborske zgodbe), str. 11.

naselitev ob reki, zato bi kakšna bivališča lahko iskali še v nepreiskanih jamah na Pohorju. Po koncu mrzlih dob so prebivalci Podonavja iskali nova bivališča v predalpskem svetu. Najbližje je trenutno znano v Spodnjem Dupleku, na ožjem mariborskem prostoru pa se je doslej našlo le raztreseno kamnito orodje. Glede na to, da so veliko tega orodja našli na obeh bregovih Drave, bi to lahko pomenilo, da ne gre le za izgubljen predmet, temveč za sled nekdanjega neraziskanega bivališča. Našli so kamnite izdelke: kopače, sekire, zagozde, dleta, vendar za te izdelke ne moremo zagotovo reči, iz katerega obdobja so. Večina kamnitih orodij bi po obliki in kamnini lahko pripadala mlajši kamneni dobi, vendar pa ostanki lončenih posod sodijo v bakreno dobo.²¹ Neolitsko kamnito orodje, ki so ga našli, torej govori o tem, da je bila širša okolica mesta poseljena že v začetku 2. tisočletja pr. n. št. Kamniti predmeti iz mariborskega kraja so zanimivi, ker kažejo na gostoto poseljenosti v vzhodnem delu mestnega predela na levem delu Drave. Po njih pa lahko sklepamo tudi na nastanek dveh prometnih poti in kasnejših naselitvenih območji ob Dravi preko Pobrežja in starega Maribora proti Kamnici ter preko Miklavža in pohorskega vznožja proti Rušam. Arheološke najdbe pričajo o tem, da so ljudje najbolj naseljevali nižino Pohorja in nižine vse do Fale. Najpomembnejša reka za njih je bila reka Drava, ob njej je bilo nekaj pomembnih prometnih poti. V času kulture žarnih grobišč se je v okolici Maribora zelo povečalo prebivalstvo in iz tistega časa je tudi največ najdb, in sicer žarna grobišča ob Mladinski ulici, na Pobrežju in v Radvanju.²²

Iz zgodnje bronaste dobe so najdbe v mariborski okolici redkejšje, iz tega obdobja so našli le dva predmeta, ki pričata o tem, da so se prazgodovinski ljudje vsaj potikali na okrog. V Smoletovi ulici so našli glinast vrček, v Jezdarski ulici pa je bila najdena bronasta sekira z ozkimi robniki.

²¹ Kronika (Ljubljana), časopis za slovensko krajevno zgodovino, letnik 31, številka 2/3, Arheološka preteklost Maribora (naprej Arheološka preteklost Maribora), str. 114-115.

²² Mariborske zgodbe, str. 12

Slika 2: Bronasta tulasta sekira (depo Hočko Pohorje)

Dalj časa sta veljali za osamljeni najdbi, šele v zadnji dveh desetletji pa je bilo zaradi izgradnje avtoceste odkritih več najdišč, kjer so bili odkriti podobni kosi.²³ Tudi iz srednje bronaste dobe je doslej znana le ena najdba, in sicer plavutasta bronasta sekira iz Kamnice, ki pa bi lahko bila tudi mlajša. Za to ni zanesljivih dokazov, da so v mariborskem kraju živeli ljudje «kulture gomilnih grobišč». Iz tega obdobja je znanih le nekaj gomil iz okolice Frama. Ta prostor je postal bolj naseljen v pozni bronasti dobi oziroma v času kulture žarnih grobišč. Najprej so se tukaj pojavile najdbe bronastih predmetov, pozneje pa žarna grobišča. Naseljenci so Maribor dosegli okrog leta tisoč, saj sodijo najdbe iz doslej odkopanih grobišč v čas prvih treh stoletji zadnjega tisočletja pr. n. št. Vsa grobišča niso raziskana v celoti, zato so znani celotni grobovi le na Pobrežju. Tam so našli starejše in mlajše najdbe, ki izvirajo iz tega obdobja. Grobovi so bili nanizani en poleg drugega nekaj sto let, kar nam kaže na razmeroma mirno obdobje naselitve. Pepel umrlih so sežigali na grmadi in jih pokopavali v plitke jame. Za shranjevanje pepela in drugih predmetov so uporabili žare. Te so izdelali doma. Druge bronaste predmete (nože, britve, igle, ovratnice in drugo) so prinesli sem iz raznih livarskih središč, kar nam kaže tudi na širske kulturne in trgovske stike. V

²³ Arheološka pot po Mariboru z okolico, str. 12

posameznih grobovih so sicer našli različne predmete, kar priča o manjših socialnih razlikah med ljudmi. Zaenkrat še niso našli nasebin, ki spadajo k tem žarnim grobiščem.²⁴ Iz okolice Maribora, v Rogozi, je bila odkrita pogača surovega bakra, amorfni koščki bakra in žindre ter kamnito orodje, za katero domnevajo, da kažejo na livarsko dejavnost. Iz okolice Maribora je znana še ena najdba iz tega časa, in sicer iz Pekla pri Košakah. Sestavljajo jo meči, sekire, srpi in nakit. Te najdbe kažejo na bogastvo tistih, ki so jih imeli in so jih verjetno darovali ali skrili na tem samotnem kraju. Žarnogrobiščne naselitve v mariborskem kraju je bilo konec v 8. st. pr. n. št. Prebivalci so se najverjetneje zaradi slabšanja podnebja začeli seliti na varnejše vzpetine. To pričajo po naključju odkritih žarni grobovi pod Poštelo na Pohorju. V tem času so se začeli pojavljati železni izdelki, najprej kot nakit, pozneje kot orodje in orožje. Zato je osmo stoletje pr. n. št. prehod iz pozne bronaste dobe v železno dobo. Za to obdobje so značilni novi pojavi gradišča, gomile in železo.²⁵

Slika 3: Žarni grob (Ruše, fotoarhiv ZVKDS OE Maribor)²⁶

²⁴ Arheološka preteklost Maribora, str. 116-117.

²⁵ Arheološka preteklost Maribora, str. 117-118.

²⁶ Pokrajinski muzej Maribor

To se zelo očitno vidi na Pohorju, kjer so našli utirjeno naselbino Poštelo, na polici ravno pod njo pa poleg prvih žarnih grobov tudi vrsto gomil. Od tam poznamo vrsto ostankov lesenih koč in številne najdbe. Med pošteljskimi najdbami prevladujejo ostanki lončenine, med novosti v primerjavi s prejšnjim obdobjem sodi barvanje večjih posod in novi vzorci okrasov. Našli so tudi ostanke uporabnih in posvetilnih glinenih podstavkov na ognjiščih ter glinastih delov statev. Ni še razjasnjeno, kaj je sledilo prvi naselitvi Poštele po petem stoletju pr. n. št.²⁷

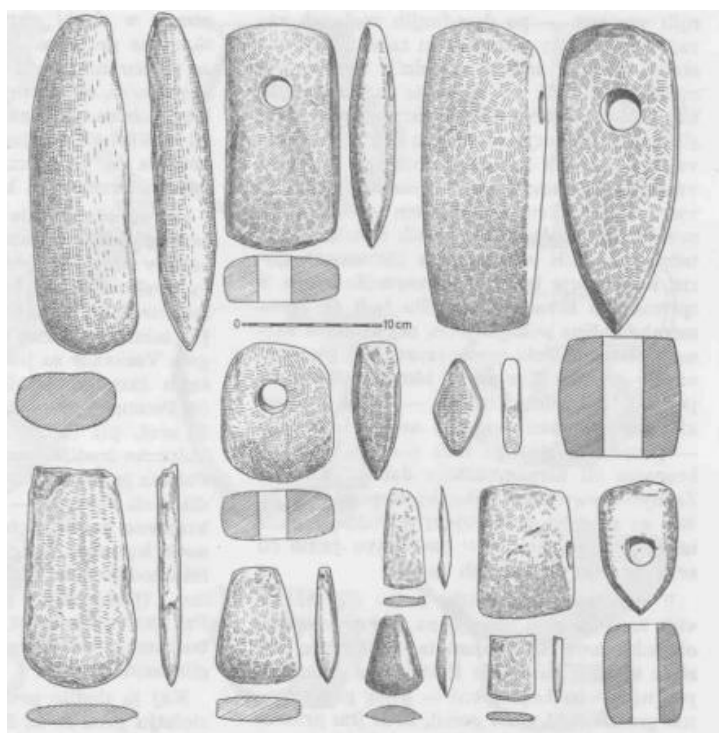
Prazgodovinsko gradišče Poštela s kilometer dolgim nasipom se nahaja na 547 m visokem grebenu vzhodnega Pohorja. Gradišče so predvsem naselili na njegovem zgornjem delu. Najstarejše stavbe iz brun na temeljih iz kamna so iz 4. stoletja pr. n. št.. Zraven temeljev hiš pa so našli tudi ostanke svetišča. V zgornjem delu so odkrili vodnjak – cisterno. Danes se imenuje Črna mlaka in je burila domišljijo številnih obiskovalcev. O njej obstaja legenda, ki pravi, da je pred davnimi časi na Pohorju živel zeleni gozdni mož, ni bil hudoben, je pa lahko ustvaril vihar. Na Pohorju je živel reven kmet, ki je za zaslužek sekal gozdove. Zeleni mož mu je ponudil zlati krompir v zameno, da ne bi več pretiraval pri sekanju gozdov. Kmet je z zlatim krompirjem obogatel. Vendar je po nekaj letih spet začel sekati drevesa. Zato je zeleni mož nad njegov grad poslal dež, ki je naplaval globačo in uničil grad in vse prebivalce v kmetovem gradu. Tako je nastala črna mlaka, ki še danes leži med pohorskimi gozdovi.²⁸ Našli so tudi izdelke iz keramike, keltske srebrnike in rimske novce. Nekaj od teh najdb lahko najdemo tudi v Pokrajinskem muzeju v Mariboru. Poštela je najbolj pomembno gradišče v železni dobi na Slovenskem.

Prvi znaki nove naselitve Podravja se ponovno pojavijo konec 3. st. pr. n. št.. Iz tega obdobja so najdeni žgani in okostni grobovi Keltov, ki so se naselili na ravninah ob Dravi in Muri. Da so se naselili v mariborski kraj, nam potrjujejo meč in sulična ost iz keltskega groba na Pobrežju in izgubljene keltske grobne najdbe v Brestrnici. K tem

²⁷ Prav tam, str. 118.

²⁸ Hudales, O.: Zlati krompir.

zgodnejšim keltskim grobnim najdbam ne poznamo pripadajočih bivališč. Najdbe, ki kažejo na keltsko naselitev v mariborskem kraju, se pojavijo ob koncu 2. st. pr. n. št. na Pošteli. Na tem območju so našli lončene ostanke, srebrn kovanec in nekaj kovinskih izdelkov. Iz tega časa je zelo malo najdb. Kaže, da je mariborska ravnina po odselitvi žarnogrobiščnega prebivalstva do prihoda Rimljanov najbrž ostala neobljudena z izjemo že prej omenjenih posameznih keltskih grobov.²⁹

Slika 4: Kamnito prazgodovinsko orodje iz mariborskega prostora³⁰

²⁹ Arheološka preteklost Maribora, str. 118 do 120.

³⁰ vir: Arheološka preteklost Maribora, str. 117

2.2.1 žarno grobišče na Pobrežju

Žarno grobišče Pobrežje leži na vzhodnem delu Pobrežja, na visoki Dravski terasi, od Drave oddaljeno 800 metrov. Ob njivah in cesti proti Zrkovcem je danes ohranjen manjši gozd, v katerem so odkrili prve žarne grobove leta 1936, ko so izkopavali gramoz. Med leti 1936 in 1973 je bilo izkopanih 178 grobov.³¹

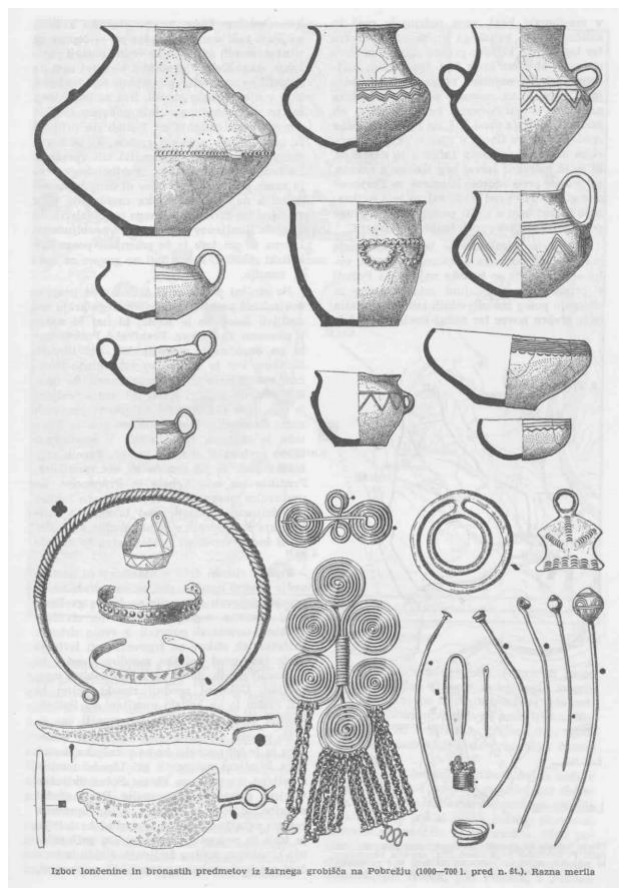
Med leti 2000 in 2006 je bila izkopana naselbina, ki se je razprostirala 500 m severno od grobišča in je spadala k temu grobišču. Ena najpomembnejših najdb je kurišče z ostanki prazgodovinske keramike. Ostali arheološki ostanki so bili zaradi intenzivnega obdelovanja zemlje močno uničeni. Odkrita je bila tudi sled prazgodovinske poti iz različno velikih prodnikov, ki jo lahko prav tako uvrstimo v časovni okvir pobreškega grobišča, kar potrjujejo najdbe v njeni okolici.³²

Slika 5: Najdišče žarnih grobišč na Pobrežju (lasten vir)

³¹ Poskus ponovnem analize žarnega grobišča Pobrežje pri Mariboru, str.1

³² Poskus ponovnem analize žarnega grobišča Pobrežje pri Mariboru, str. 1 - 2

Slika 6: Izbor lončenine in bronastih predmetov iz žarnega grobišča na Pobrežju (1000—700 l. pred n. št.)³³

Podobnost s pobreškimi žarnimi grobišči kažejo še grobišča najdena v Mariboru na Mladinski ulici, ki pa so brez ohranjenih grobnih celot in grobišča v Spodnjem Radvanju. Analiza je pokazala, da lahko zasledimo 3 osnovne skupine grobov: takšne brez pridakov, takšne le s keramičnimi posodami in takšne s keramičnimi posodami ter bronastimi pridatki. Ugotovili so tudi, da je igla značilen moški pridatek, obročast nakit pa je značilen za ženske grobove.³⁴ V žarnih grobiščih na Pobrežju so našli

³³ vir: : Arheološka preteklost Maribora, str. 119

³⁴ Poskus ponovnem analize žarnega grobišča Pobrežje pri Mariboru, str. 20

različne posode, in sicer sklede in skledice (plitve posode brez ročaja z izvihanim ustjem), skodele in skodelice (eno- ali dvoročajske posode), vrče (večje globoke posode z enim ročajem, ki se v vratu zožijo), amfore (globoke posode, ki imajo na ramenu dva nasprotno postavljena ročaja), lonce (preproste posode okrogle, ovalne ali storžaste oblike in trebušaste posode, ki so navadno uporabljene kot žare) in shrambne posode (žare).³⁵

Slika 7: Lokacija najdišča³⁶

2.2.1.1 Opis grobne jame

Posamezne grobne jame na Pobrežju so si med seboj podobne. Globoke so do 1,1 metra in so okrogle ali ovalne oblike. Nekateri grobovi so bili pokriti s pokrovom iz kamnite plošče ali prodnikov. Manjše žare pa so bile pokrite z deli posod. Našli so le

³⁵ Poskus ponovnem analize žarnega grobišča Pobrežje pri Mariboru, str. 24 do 34

³⁶ Poskus ponovnem analize žarnega grobišča Pobrežje pri Mariboru, str.1

nekaj grobnih konstrukcij, obloženo dno ima le deset grobnih jam. Kot žare so našli velike shrambne posode, lonce, amfore in vrče.³⁷

2.2.2 Žarna grobišča ob Mladinski ulici

Žarno grobišče ob Mladinski ulici je bilo odkrito med obema vojnama. To grobišče odstopa od drugih sočasnih podravskega grobišč, saj so bili tukaj odkriti bogati grobni pridatki, kot so: bronasti suličasti osti, sekira in lepo izdelani noži. Predvidevajo, da je to grobišče pripadalo družbeni eliti doslej še neznane nasebine, ki pa ni mogla biti zelo oddaljena od grobišča.³⁸

V odloku o razglasitvi nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Maribor je zapisano: »Med Mladinsko in Kamniško ulico na vrtovih nasproti Branika leži teren še ne v celoti raziskanega prazgodovinskega žarnega grobišča. Najdišče izpričuje eno prvih gostejših naselitev na območju Maribora. V žganih grobovih so bile odkrite keramične žare, razni tipi pridevne posode, orožje in razmeroma skromni, večinoma nakitni bronasti predmeti. Med posebnosti sodijo glinasti kipec z vrezanim oblačilom, amfora z bronastimi gumbki in koščki zlata ter železa.«³⁹

³⁷ Poskus ponovnem analize žarnega grobišča Pobrežje pri Mariboru str. 35

³⁸ Arheološka pot po Mariboru z okolico, str.14

³⁹ Medobčinski uradni vestnik 5/1992, str. 77

Slika 8: najdišče med Mladinsko in Kamniško ulico (lasten vir)

Slika 9: Bronasti nož iz najdišča na Mladinski ulici⁴⁰

⁴⁰ Arheološka pot po Mariboru z okolico, str. 15

2.2.3 Žarna grobišča v Radvanju

To grobišče je bilo odkrito konec 19. stoletja pri nekdanji opekarni. Ohranjene so pretežno le keramične posode, kar verjetno kaže na to, da so tukaj živeli skromnejši prebivalci.⁴¹

2.2.4 Ostale prazgodovinske najdbe v okolici Maribora

Ob gradnji mariborske obvoznice pri Radvanju so bili odkriti ostanki naselbine iz druge polovice 44. do 42. st. pr. n. št.. Raziskanih je bilo okrog štirideset vkopanih delov stavb, ob katerih so se nahajala ognjišča in drugi gospodarski objekti. Sledi naselbine iz približno istega časa so bile odkrite tudi v neposredni bližini cerkve v Spodnjih Hočah. Iz tega časa so tudi arheološki ostanki pod Meljskim hribom pri Malečniku, vendar manjšega obsega.⁴²

Naslednje arheološke najdbe, ki pričajo o poselitvi mariborskega okoliša, sodijo v čas sredine 4. tisočletja pr. n. št.. Pripadale so tako imenovani kulturi keramike z brazdastim vrezom. Ena izmed njenih postojank je bila prav tako odkrita pod Meljskim hribom pri Malečniku. Verjetno zaradi tega, ker je bilo tukaj lažje prečkati reko. Sledove naselbine iz istega časa so našli tudi pri Slivnici. Tam so našli več stavbnih objektov, ki so verjetno služili bivalnim prostorom in shrambam. Med bogatimi najdbami izstopajo bogato okrašene posode, predvsem vrči in skodelice ali zajemalke.⁴³

Pri Slivnici sta bila odkrita tudi dva žgana grobova, ki ju uvrščamo v sredino 3. tisočletja pr. n. št. in kažeta na redkejšo poselitev v tem območju.⁴⁴

Iz najdenih žarnih grobišč in pripadajočih naselbin iz obdobja kulture žarnih grobišč z območja Maribora, lahko sklepamo, da je tukaj živelo prebivalstvo, ki še ne kaže

⁴¹ Arheološka pot po Mariboru z okolico, str. 15

⁴² Arheološka pot po Mariboru z okolico, str. 10

⁴³ Prav tam, str. 11

⁴⁴ Prav tam, str. 12

znakov večje razslojenosti. Preživljalo se je predvsem s kmetovanjem, verjetno pa tudi s trgovino.⁴⁵

Slika 10: Skodelica, značilna za kulturo keramike z brazdastim vrezom, najdena v Malečniku⁴⁶

⁴⁵ Arheološka pot po Mariboru z okolico, str.16

⁴⁶ Arheološka pot po Mariboru z okolico, str. 10

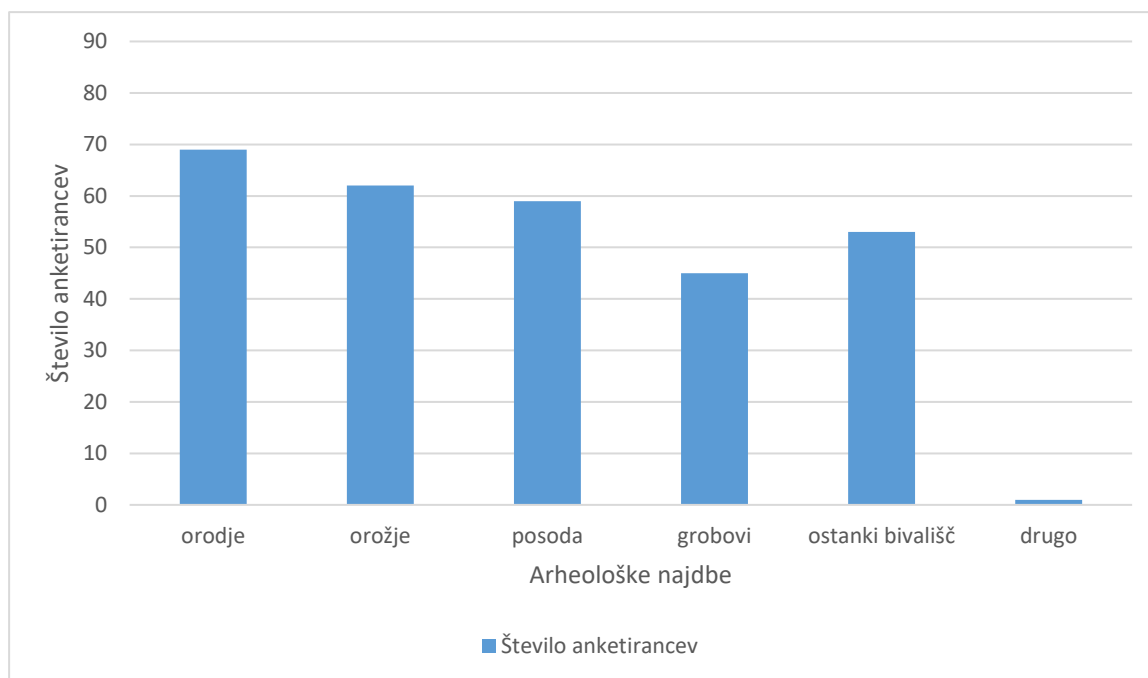
3 RAZISKOVALNI DEL

3.1 Predstavitev ankete

S prvim vprašanjem sem želel anketirance uvesti v čas, ki ga raziskujem, torej čas prazgodovine. Spomniti sem jih hotel na nekatere znane prazgodovinske arheološke najdbe na slovenskem ozemlju. Vprašanje je bilo zastavljeno z namenom, da sem jih spomnil na značilnosti prazgodovine.

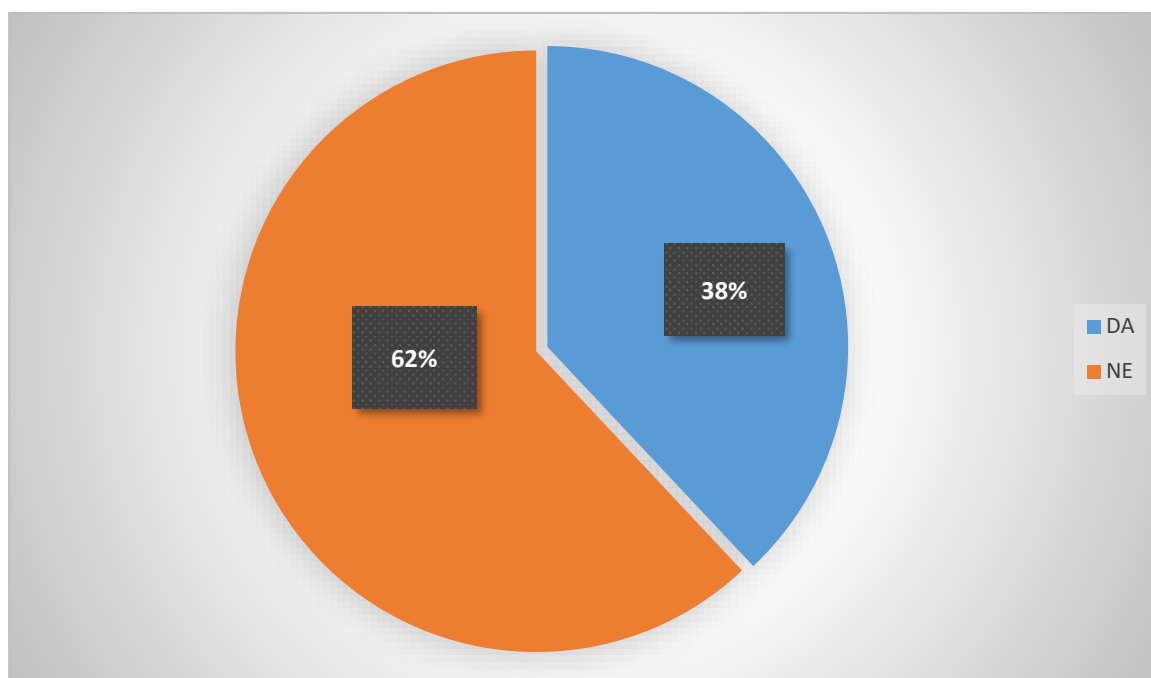
Na prvo vprašanje: *»O življenju v prazgodovini lahko sklepamo predvsem na podlagi materialnih virov. V Sloveniji lahko najdemo veliko zanimivih najdišč, kot so Potočka zijalka (najstarejša koščena šivanka v Evropi) in Divje babe (najstarejše glasbilo na svetu - koščena piščal). Katere prazgodovinske najdbe pa poznaš ti?«* sem dobil naslednje odgovore, ki sem jih prikazal s spodnjim grafom.

Graf 1: Odgovori anketirancev na vprašanje: Katere prazgodovinske najdbe poznaš?

Največ anketirancev je odgovorilo, da od prazgodovinskih najdb pozna orodja. Od 90 je tako odgovorilo kar 69 anketirancev, kar je 77 % vseh anketirancev. Nekoliko manj anketirancev je s prazgodovinskimi najdbami povezal orožje in posodo, in sicer 62 (69 %) orožje in 59 (66 %) posodo. Še manj učencev pozna prazgodovinske najdbe kot ostanke bivališč, in sicer le 53 (59 %) učencev, najmanj pa so jim znana najdišča grobov, le polovici vseh anketirancev.

Graf 2: Odgovori na vprašanje: "Si se že srečal s prazgodovinskimi najdbami (jih videl)?"

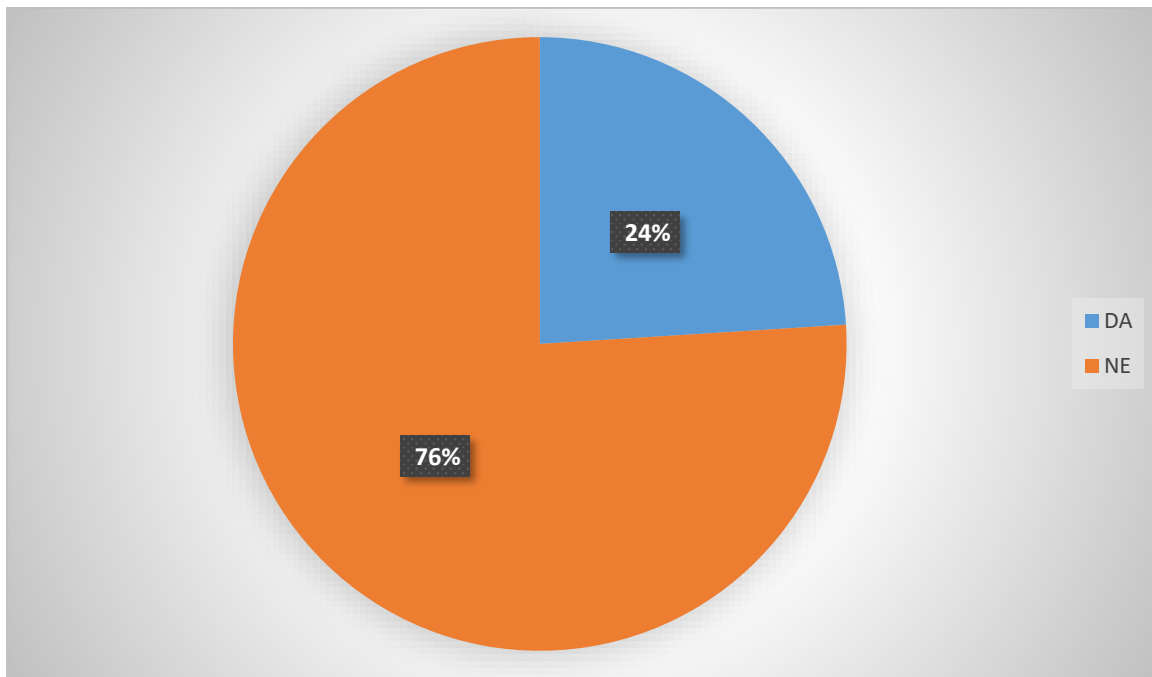
S tem vprašanjem sem hotel ugotoviti, v kolikšni meri so že bili učenci v stiku s prazgodovinskimi najdbami. Torej, v muzejih, na samih najdiščih ali kje drugje. Rezultati so pokazali, da kar 62 % anketirancev, kar je 56 učencev še ni bilo v stiku z prazgodovinskimi najdbami, medtem ko se je 38 % učencev (34 učencev) že srečalo z njimi.

Tabela 1: Odgovori na vprašanje: Kje si se srečal s prazgodovinskimi najdbami?

KRAJ	ŠTEVILO UČENCEV
V muzeju	27
V muzeju na prostem, najdiščih, gradbiščih,...	3
V šoli, pri uri zgodovini	3

To vprašanje je bilo povezano s prejšnjim in ga je dopolnjevalo. Odgovorilo je 42 (47 %) učencev, od teh jih je 11 (26 %) učencev je oddalo neprimerne odgovore, kot so: *ne vem, nisem se še srečal* ali so navedli kraje, kjer so najdbe iz novejšega obdobja (na primer gradovi), torej je pravilno odgovorilo le 34 % (38 učencev) vseh anketirancev. 27 učencev (to je 87% učencev, ki so odgovorili pravilno) se je s prazgodovinskimi najdbami srečalo v raznih muzejih. Navedli so Pokrajinski muzej v Mariboru, muzej v Krapini, muzeji v Veliki Britaniji ali pa so napisali le muzej. 3 učenci (10 %) so se s prazgodovinskimi najdbami srečali v muzejih na prostem, obiskali so najdišča ali gradbišča, kjer so našli ostanke prazgodovine. 3 učenci (10 %) so se spomnili, da so prazgodovinske najdbe videli tudi pri uri zgodovine. 2 (6 %) izmed teh učencev sta navedla dva kraja, kjer sta se srečala s prazgodovinskimi najdbami (v muzeju in v šoli).

Graf 3: Odgovori anketirancev na vprašanje: »Poznaš kakšen kraj v Mariboru in njegovi okolici, kjer so našli prazgodovinske najdbe?«

Odgovori na četrto vprašanje nam razkrivajo podatke, da 24 % (22 anketirancev) anketirancev pozna kraje v Mariboru, kjer so našli prazgodovinske najdbe in 76 % (68 anketirancev) takšnih krajev ne pozna.

Naslednje vprašanje se je glasilo: **»Če si na prejšnje odgovoril z DA, navedi, na katerem območju so našli te prazgodovinske najdbe?«**

Anketiranci so na to vprašanje odgovarjali zelo različno, večina odgovorov je bilo nepravilnih ali neprimernih (ne vem,...). 6 anketirancev (7 % vseh anketirancev) je odgovorilo, da poznajo najdišče na Pobrežju. 1 anketiranec (1 % vseh anketirancev) pozna najdišče v Miklavžu in Framu. Ostali odgovori pa so bili: Celje, Ljubljana, Vače, Divje babe, Potočka zijalka in Ptuj. Torej, ugotavljam, da v resnici pozna le 8 % (9 anketirancev) vseh anketirancev kraje v Mariboru in njegovi okolici, kjer so našli prazgodovinske najdbe.

Z zadnjim anketnim vprašanjem sem želel raziskati, koliko anketirancev podrobno pozna prazgodovinske arheološke najdbe v Mariboru in okolici. To je bilo tudi dopolnilno vprašanje prejšnjima dvema, saj so pri tem vprašanju anketiranci potrdili

svoje poznavanje prazgodovinskih najdb v svoji okolici. Glasilo se je: **»Navedi, katere najdbe so našli na območju Maribora z okolico.«**

Na to vprašanje je sicer odgovorilo 42 (47 %) anketirancev, vendar je bilo večina odgovorov napačnih, saj so navajali najdbe iz novejšega obdobja ali drugega kraja, pravih odgovorov je bilo 6, kar je 14 %. Najdbe, ki so jih navedli so bile: grobišča, bronasta fibula, orodje in orožje, verižice, kamnita sekira. Ostali odgovori pa so bili »ne vem«.

Napačni odgovori so bili: mariborsko obzidje, Mariborski grad, topovski izstrelki, ruševine na Piramidi, piramide, vaška situla, koščena piščal, fosili, okostje mamuta in rimski keramični lonec.

3.2 Predstavitve intervjuja z arheologinjo iz Pokrajinskega muzeja Maribor

Z gospo Vesno Koprivnik sem govoril o njenem delu v muzeju, o muzejskih zbirkah, o prazgodovinskih zbirkah v muzeju, o obiskovalcih, njihovih značilnostih (spol, starost, izobrazba,...) in o njeni vlogi pri predstavitvi prazgodovinskih zbirk.

Na prvo vprašanje: **»Kakšna je vaša vloga v muzeju?«** mi je gospa Koprivnik zelo obširno najprej razložila nekaj osnov o arheologiji, kakšna je na splošno vloga arheologa v muzeju in kje vse lahko dela arheolog. Za mojo raziskovalno nalogo je pomemben naslednji del njenega odgovora: *»Po opravljenih izkopavanjih arheolog najdbe v muzeju preuči in obdela. Predmete izriše, fotografira, oštevilči in opiše. Nato vse podatke vpiše v inventarno knjigo. Večino predmetov v ustrezni embalaži shrani v arheološki depo, najbolj izpovedni predmeti pa dobijo svoje mesto na stalni razstavi. Rezultate svojih preučevanj redno predstavlja javnosti v obliki občasnih razstav, predavanj in objav v različnih publikacijah.«*

Naslednje vprašanje se je glasilo: **»Katere zbirke urejate?«** Gospa Koprivnik mi je povedala: *»Kustos arheolog v muzeju skrbi za arheološko zbirko, v okviru katere ureja gradivo – predmete iz prazgodovinskih obdobj (mlajša kamena in bakrena doba, bronasta doba, starejša železna doba in mlajša železna doba - Kelti), predmete iz*

rimskega obdobja in predmete iz zgodnjega srednjega veka – Slovani. Večino arheološkega gradiva se hrani v depoju (90 %), okoli 10 % najbolj izpovednih in najlepših predmetov pa je razstavljeno na stalni arheološki razstavi »Prvi dotik«.

Tudi na tretje vprašanje: **»Katere prazgodovinske najdbe hrani Pokrajinski muzej na območju Maribora z okolico?«** je bil odgovor precej obširen. Zajemal je razdelitev prazgodovinskih najdb na obdobja in fotografije, ki so podkrepile besede gospe Koprivnik.

Iz mlajše kamene dobe lahko v Pokrajinskem muzeju najdemo rekonstrukcijo bivališča, kamnite sekire iz Brezja in Radvanja ter lončenino iz Radvanja. Iz bakrene dobe hranijo bakreno sekuro iz Slovenskih Goric, iz bronaste dobe pa si lahko ogledamo bronast nož iz Maribora, bronasti fibuli, najdeni na Pobrežju, rekonstrukcijo bivališča iz bronaste dobe, lončeno žaro, bronasto tulasto sekuro, najdeno na Hočkem Pohorju in še nekaj bronastih predmetov iz tega območja.

Nadalje me je zanimalo, **ali imamo v Pokrajinskem muzeju Maribor veliko teh najdb v primerjavi z drugimi muzeji.** Gospa Koprivnik je odgovorila: *»Mislim, da hranimo kar veliko oziroma največ prazgodovinskih najdb znotraj arheološke zbirke Pokrajinskega muzeja Maribor v primerjavi z najdbami iz rimskega časa iz zgodnjega srednjega veka. V primerjavi z drugimi muzeji gotovo več najdb hrani Narodni muzej, kot slovenski nacionalni muzej, ki hrani tudi veliko tistih najbolj izpovednih najdb iz celotne Slovenije. Zelo veliko prazgodovinskih najdb je tudi v Dolenjskem muzeju v Novem mestu, kjer je bila izredno močna poselitev v času starejše in mlajše železne dobe. V kakšnem manjšem muzeju ali zbirki, glede na manjši prostor, iz katerega najdbe zbira in odvisno od gostote poselitve v posameznem obdobju, je teh najdb seveda manj. Ozemlje Slovenije ni bilo v vseh obdobjih enakomerno poseljeno.«*

V nadaljevanju sem se pozanimal, **koliko ljudi tedensko obiše Pokrajinski muzej Maribor in koliko od teh se zanima za zbirko prazgodovinskih najdb.** Izkazalo se je, da muzej obiše 230 ljudi na teden (podatki so za leto 2019), vendar ne vodijo evidence o tem, koliko od teh zanima prazgodovina. Prav tako ne vodijo evidence po spolu, vendar ocenjujejo, da so obiskovalci po spolu izenačeni.

Pri naslednjem vprašanju sem ugotavljal, **kolikšna je starost ljudi, ki obiskujejo muzej.** Dobil sem naslednji odgovor:

- predšolski otroci: 3 % obiskovalcev
- šolarji (osnovnošolci in dijaki): 31 % obiskovalcev
- odrasli: 44 % obiskovalcev
- upokojenci: 22 % obiskovalcev.

Raziskal sem tudi, **kako podrobno predstavijo obiskovalcem prazgodovinske najdbe**. Gospa Koprivnik mi je zelo nazorno in uporabno odgovorila: »*Odvisno od tega, kdo je obiskovalec in koliko časa ima na voljo za voden ogled muzeja. Če gre npr. za skupino otrok iz vrtca, ki je prišla k nam na pedagoško delavnico - muzejnico, se skozi zbirko samo sprehodijo za splošen vtis in si pogledajo tisti predmet ali predmete tistega obdobja, kateremu je posvečena delavnica, ki sledi (npr. sedaj v okviru delavnice Mamut si pogledajo del mamutovega okla, ki ga predstavljamo na razstavi).*

Če gre za razred osnovnošolcev, ti običajno ogledu same arheološke zbirke posvetijo eno šolsko ali polno uro.

Če gre za skupino arheologov ali študentov arheologije, v arheološki zbirki preživimo tudi 2 uri ali več, odvisno od tega, kaj jih posebej zanima.

Skupine odraslih turistov običajno pri nas želijo pogledati vse zbirke oziroma se sprehoditi skozi celoten muzej in grajsko stavbo, tako da nam povedo, koliko časa so znotraj svojega programa izleta namenili ogledu, običajno od 1 do 3 ure in temu je prilagojen tudi čas ogleda arheološke zbirke, 15 minut, pol ure, uro.

Družine in posamični obiskovalci si muzej najpogosteje ogledajo sami brez vodstva in odvisno od tega, kaj jih zanima, tam preživijo več časa.«

V zadnjem najobširnejšem vprašanju me je zanimalo, **na katere prazgodovinske najdbe bi me radi opozorili za nadaljnje raziskovanje**. Gospa Koprivnik je izpostavila naslednje najdbe:

MLAJŠA KAMENA IN BAKRENA DOBA (6. - 3. tisočletje pr. n. št.) - doslej najstarejša naselbina na prostoru Maribora in okolice v Radvanju, najdbe lončenih posod in kamnitega orodja. Najstarejša bakrena sekira na našem prostoru iz Oseka.
BRONASTA DOBA:

- zgodnja bronasta doba (23. - 16. stol. pr. n. št.) – ostaline naselbine in 2 žgana groba iz Slivnice, 2 vrčka s pramenastim okrasom.

- srednja bronasta doba (16. - 14. stol. pr. n. št.) – grobna gomila v Brezju pri Zrečah, bronasti igli s ploščato glavico.
- pozna bronasta doba (13. - 8. stol. pr. n. št.)
- v starejšem obdobju pozne bronaste dobe depojske oz. zakladne najdbe, depo Hočko Pohorje, tam najdenih okrog 238 nekaterih celih oz. večinoma poškodovanih bronastih predmetov (bronasta tesarska sekira, bronasta zapestnica z vrezanim okrasom)
- v mlajšem obdobju pozne bronaste dobe so značilna obsežna plana grobišča z več sto žarnimi grobovi (Maribor – Mladinska ulica, Pobrežje, Ruše) in naselbinske ostaline, npr. Rogoza, 33 stanovanjskih in gospodarskih poslopij, med najdbami je še vedno prostoročno izdelana, bogato okrašena lončenina raznih oblik, bronast nakit, orodje in orožje.

STAREJŠA ŽELEZNA DOBA (8. - 4. stol. pr. n. št.)

- najbolj znano najdišče je gradišče na Pošteli na Pohorju s pripadajočimi gomilnimi grobišči na Lepi ravni pod Poštelo, v Razvanju in Pivoli s po več deset gomilami. Med najdbami najstarejši železni predmeti, tudi še bronasti predmeti in bogato okrašena lončenina, bimetalna sekira, izdelana iz brona in železa.

POSELITVENA PRAZNINA ALI HIATUS Z REDKIMI NAJDBAMI na Štajerskem (od sredine 6. do 3. stol., med katerimi izstopa čaša za pitje (skifos) iz Starš, ki jo je izdelal grški mojster v J Italiji in predstavlja dokaz trgovanja na daljše razdalje.

MLAJŠA ŽELEZNA DOBA (3. -1. stol. pr. n. št.)

Orehova vas – grobovi keltskih bojevnikov, bogat repertoar železnega orožja – meči, sulice, ščitne grbe, bojevniški noži in prava, na lončarskem vretenu, izdelana lončenina.

4. RAZPRAVA

4.1 Interpretacija rezultatov ankete

S prvim vprašanjem na anketi sem, kot že rečeno, želel anketirance spomniti na čas prazgodovine. Pričakoval sem, da bodo dobro poznali prazgodovinske najdbe na splošno, saj je bilo vprašanje zastavljeno zelo široko, odgovori pa so jim bili ponujeni. Pričakoval sem, da bo večina učencev poznala orodje, orožje in posode, saj se o tem učijo v sedmem razredu pri pouku zgodovine, kjer jim učiteljica nazorno prikaže nekatere najdbe. Glede na to, da je vzorec anketirancev iz tretje triade, so se vsi učenci že učili o tej temi. Po drugi strani sem pa pričakoval manjše poznavanje arheoloških najdb grobov in ostankov bivališč, saj pri pouku zgodovine ni bilo poudarka na teh najdbah. Tudi drugo in tretje vprašanje je bilo preverjanje prazgodovinskega predznanja pri anketirancih, oziroma jih je vodilo do mojega podrobnejšega raziskovalnega vprašanja. Izkazalo se je, da učenci slabo poznajo prazgodovinske najdbe na splošno, čeprav so se o njih vsi učili. Četrto in peto vprašanje se je nanašalo na konkreten kraj v Mariboru in okolici, kjer so bili najdeni prazgodovinski predmeti. Glede na to, da le 24 % vseh anketirancev pozna takšen kraj, pa še od teh je bilo v naslednjem dopolnilnem vprašanju nekaj napačnih navedb teh krajev, to seveda posledično potrjuje, da učenci prav tako slabo poznajo prazgodovinske najdbe v Mariboru in okolici. Takšne rezultate sem sicer pričakoval, saj menim, da je za slabo poznavanje prazgodovinskih najdb krivo to, da osnovnošolcev ne zanima prazgodovina, ker imajo raje druga obdobja, kot so Rimljani, Grki in podobno. Vseeno pa sem mi zdi rezultati izredno slabi, saj je naša šola v bližini najdišča žarnih grobišč in sem pričakoval, da bodo poznali vsaj to. Ob tem se mi je postavilo vprašanje, zakaj tako slabo znanje o prazgodovinskih najdbah v Mariboru. Razmišljam, da bi vzrok za to lahko bil tudi slaba označba samih najdišč, saj lahko greš mimo tega kraja, pa sploh ne veš, kaj so tam našli. Že kakšna tabla z napisom in kratkim opisom najdbe bi bila dovolj, da bi se mimoidoči zavzeli, jo prebrali in bili seznanjeni s tem najdiščem. V primeru, da bi jih zanimale podrobnosti, pa bi poiskali informacije drugje, na primer v muzeju, na internetu, v knjižnici,... Opazil pa sem tudi, da so anketiranci nenatančno prebrali vprašanja, saj je bilo veliko neustreznih odgovorov.

4.2 Interpretacija rezultatov intervjuja

S prvim vprašanjem, torej, kašna je vloga arheologa v muzeju, sem želel obnoviti in poglobiti svoje znanje ter dobiti širši okvir o tem poklicu v povezavi s prazgodovinskimi najdbami. Tudi drugo vprašanje (katere zbirke urejate) je bilo informativne narave o samem muzeju. Pri odgovoru na tretje vprašanje pa sem podrobneje spoznal najdbe v svojem okolju, saj mi je gospa Koprivnik naštel veliko najdb in najdišč v Mariboru in njegovi okolici. Njeni odgovori so se skladali z mojimi ugotovitvami v teoretičnem delu. Omenila je namreč žarna grobišča na Pobrežju, Radvanju in Mladinski ulici ter pripadajoča bivališča, ki sem jih jaz podrobno opisal v teoretičnem delu. Dopolnila je moje raziskovanje z rekonstrukcijo prazgodovinskega bivališča na tem območju in z nekaterimi konkretnimi predmeti, ki so jih tukaj našli. Najdbe je dodatno podkrepila z razlago o posameznem obdobju, v katerem so najdbo našli. V intervjuju sem veliko izvedel o načinu življenja iz tistega časa.

Nekoliko drugačne odgovore pa sem pričakoval pri vprašanju o številu obiskovalcev muzeja. Gospa Koprivnik mi je posredovala podatke, da Pokrajinski muzej Maribor obišče 230 obiskovalcev, od tega je približno 150 odraslih. Menim, da je to kar veliko odraslih, ki se zanimajo za zgodovinske najdbe. Res pa je to podatek le za en slovenski muzej, tudi ne vem, koliko od teh ljudi zares zanima ravno prazgodovinsko obdobje. Prav tako pa nimam podatka o tem, koliko ljudi obišče muzeje na prostem oziroma najdišča. To področje bi zagotovo lahko še bolj podrobno raziskal.

5. DRUŽBENA ODGOVORNOST

S svojo raziskovalno nalogo sem želel tiste, ki jo bodo prebrali, poučiti o naši preteklosti. Rad bi, da bi moji vrstniki vedeli, kaj se je dogajalo v kraju, kjer živimo, preden smo se mi in naši starši sploh rodili, saj so naši prazgodovinski predniki živeli zelo blizu nas. Verjamem, da bodo vsaj nekateri moji vrstniki prebrali mojo raziskovalno nalogo in se tako seznanili s prazgodovinskimi najdbami v svoji okolici. K temu bom prispeval tudi sam, saj bom nekaterim predstavil svojo nalogo pri uri

zgodovine. Menim, da je poznavanje preteklosti svojega kraja pomembno, saj nam da širši pogled v razvoj kraja, v katerem živimo.

Menim, da je moja raziskovalna naloga pripomogla tudi k boljšemu poznavanju preteklosti Maribora odraslih, kar se mi pa zdi pomembno zaradi tega, ker so ravno odrasli tisti, ki spodbujajo in učijo svoje otroke.

6 SKLEP

Ob zaključku raziskovanja ugotavljam, da je to področje zelo obširno in zanimivo. Pridobil sem veliko informacij, tudi takšnih, ki jih nisem direktno raziskoval, so pa mi poglobili in razjasnili moje znanje o prazgodovini in življenju v tistem času. Predvsem intervju z gospo Vesno Koprivnik je bil izredno poučen. Gospa mi je obširno in jasno odgovarjala na moja raziskovalna vprašanja. Ker verjetno veliko sodeluje z mladimi, je točno vedela, katere informacije mi bodo pomagale pri mojem raziskovanju in me bodo še posebej zanimale.

V raziskovalni nalogi sem si postavil tri hipoteze.

1. V Mariboru in okolici je veliko prazgodovinskih najdb

To hipotezo sem potrdil tako v teoretičnem kot empiričnem delu. V teoretičnem delu sem spoznal, da se je s tem področjem podrobno ukvarjal Stanko Pahič in tudi drugi. Veliko podatkov sem dobil iz njegovih raziskav iz članka Arheološka preteklost Maribora. V empiričnem delu pa mi je pomagala gospa Vesna Koprivnik, ki mi je nazorno odgovorila na moja vprašanja, ki sem ji jih poslal. Poleg tega mi je tudi ponudila delovne liste, ki jih v muzeju uporabljajo pri predstavitvi svojih zbirk mladim. Na teh učnih listih je predstavljeno življenje v tistih časih, bivališča, najdišča in praktična vrednost najdb. Vse to je pripomoglo k mojemu boljšemu razumevanju raziskovalnega vprašanja oziroma dela.

2. Odrasli redko obiščejo kraje, kjer se lahko srečajo s prazgodovinskimi najdbami.

Te hipoteze nisem potrdil, saj sem s pomočjo podatkov, ki mi jih je posredovala gospa Vesna Koprivnik, ugotovil, da tedensko obišče muzej v Mariboru 230 ljudi, od tega jih je 150 odraslih, kar je 65% tedenskih obiskovalcev Pokrajinskega muzeja Maribor. Po mojem mnenju je to dokaj visoko število obiskovalcev, ki obiščejo muzej in ne potrjuje moje hipoteze. Vendar pa se zavedam, da bi se lahko pri raziskovanju te hipoteze bolj poglobil in poskusil pridobiti še informacije iz drugih virov. Na primer, koliko odraslih obiskuje še druge prazgodovinske muzeje v Slovenji. Z anketiranjem odraslih bi lahko preveril, koliko obiskujejo muzeje zunaj našega mesta in države ter, v kolikšni meri se zanimajo za novejša najdišča in najdbe, ki še niso razstavljene v muzejih.

3. Osnovnošolci slabo poznajo najdbe v Mariboru in okolici.

To hipotezo sem potrdil z analizo ankete, ki sem jo posredoval učencem tretje triade. Ugotovil sem namreč, da le 24 % učencev na naši šoli pozna najdišča v Mariboru, pa še izmed teh sem v naslednjem podpornem vprašanju ugotovil, da jih je nekaj narobe razumelo vprašanje. Na koncu se je izkazalo, da le 7 % vseh anketirancev pozna najdišča v Mariboru in okolici. Tudi naslednja vprašanja so mi pokazala podobno sliko, ko so morali navesti nekaj prazgodovinskih najdb iz Maribora in okolice. Pri tem vprašanju pa je konkretne pravilne odgovore podalo le 6 % anketirancev. Tudi pri preverjanju te hipoteze bi lahko izboljšal svoje raziskovanje, na primer s povečanjem vzorca, v katerega ne bi zajel samo učencev svoje šole, ampak bi anketo posredoval še na kakšno drugo osnovno šolo v Mariboru. V tem primeru bi morda dobil drugačno sliko, še posebej, če bi izbral osnovne šole, ki se nahajajo v bližini kakšnega najdišča, saj verjamem, da na teh šolah učitelji učencem pokažejo takšna najdišča, ko jim poskušajo približati obdobje prazgodovine.

7 PRILOGE

7.1 Anketa

1. O življenju v prazgodovini lahko sklepamo predvsem na podlagi materialnih virov. V Sloveniji lahko najdemo veliko zanimivih najdišč, kot so Potočka zijalka (najstarejša koščena šivanka v Evropi) in Divje babe (najstarejše glasbilo na svetu - koščena piščal). Katere prazgodovinske najdbe pa poznaš ti?

- Orodje
- Orožje
- Posoda
- Grobovi
- Ostanki bivališč
-

2. Si se že srečal s prazgodovinskimi najdbami (jih videl)?

- Da
- Ne

3. Če si na prejšnje vprašanje odgovoril z da, napiši, kje si se srečal s temi prazgodovinskimi najdbami?

4. Poznaš kakšen kraj v Mariboru in njegovi okolici, kjer so našli prazgodovinske najdbe?

- Da
- Ne

5. Če si na prejšnje vprašanje odgovoril z da, navedi, na katerem območju so našli te prazgodovinske najdbe?

6. Navedi, katere najdbe so našli na območju Maribora z okolico?

8 VIRI IN LITERATURA

Bevc Varl, V., Tomažič D., Radovanovič, S. Mariborske in druge zgodbe. Maribor: Kapital. (1997).

Bregar Mazzini, S., Oblak M., Roudi BZgodovina 7, samostojni delovni zvezek za zgodovino v sedmem razredu osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba. (2017).

Brodnik, V., Radonjič, Z., Jernejčič, A. R. Zgodovina 1, učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS. (2009).

Drvarič, U. Poskus ponovne analize žarnega grobišča Pobrežje pri Mariboru, diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani filozofska fakulteta oddelek za arheologijo. (2018).

Gulič, A. in Črešnar, M. Arheološka pot po Mariboru z okolico. Vodnik po najdiščih. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije. Maribor: Društvo mladih raziskovalcev MRM Maribor. (2012).

Hudales, O. Zlati krompir. Maribor: Obzorja. (1968).

Kamena doba. (elektronski vir). Dostopno na URL naslovu: <https://library-eb-co-uk.eviri.ook.sik.si/levels/junior/article/Stone-Age/441782>, (15. 11. 2020).

Odlok o razglasitvi nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Maribor, Medobčinski uradni vestnik občin Dravograd, Maribor, Pesnica, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem in Ruše, leto XXVII, št. 5/1992. (elektronski vir), Dostopno na naslovu: https://gis.gov.si/MK_eVRDpredpis/p0667_1.pdf, (1. 2. 2021)

Pahič, S. (1983). Arheološka preteklost Maribora. Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino, letnik 31, šte. 2/3. (elektronski vir). Dostopno na naslovu: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-6IJXWC6U>, (13.10.2020).

Situla z Vač ali Vaška Situla. (elektronski vir). Dostopno na naslovu URL: http://www.hervardi.com/vaska_situla.php, (10. 11. 2020).

Štih, P., Simoniti, V., Vodopivec, P. Slovenska zgodovina. Od prazgodovinskih kultur do začetka 21. stoletja. Ljubljana: Modrijan. (2016).